

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU42

Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Syftet med ändringsförslagen är att i viss mån öka möjligheterna för dömda att avtjäna sitt straff med fotboja och att effektivisera handläggningen. Förslaget innebär att Kriminalvården på eget initiativ ska kunna pröva om ett fängelsestraff ska verkställas med fotboja, att Kriminalvården ges rätt att vid verkställighet med fotboja besluta särskilda föreskrifter om förbud för den dömda att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område samt att elektroniska hjälpmedel ska få användas för att kontrollera att en föreskrift om t.ex. vistelseförbud följs.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2022.

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Enligt utskottet bör ett brottsoffers samtycke gälla som krav för verkställighet av fängelsestraff med fotboja även i de fall där den dömda personen dömts för våld och hot mellan närstående som inte delar bostad eller som inte har en parrelation, t.ex. vid hedersrelaterade brott. Vidare bör de områden som omfattas av ett vistelseförbud vara större än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad. När det gäller tillkännagivandena finns tre reservationer (S, SD).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns totalt fem reservationer (S, M, SD, KD) och ett särskilt yttrande (M).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:196 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja	6
Reservationer	13
1. Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja, punkt 1 (SD)	13
2. Brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja, punkt 2 (S)	13
3. Vistelseförbud m.m., punkt 3 (S)	14
4. Vistelseförbud m.m., punkt 3 (SD)	14
5. Anstaltsplatser utomlands, punkt 4 (M, SD, KD)	15
Särskilda yttranden	16
Anstaltsplatser utomlands, punkt 4 (M)	16
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Propositionen	17
Följdmotionerna	17
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:196 och avslår motion

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD)

2. **Brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 2 (S)

3. **Vistelseförbud m.m.**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utökat område för vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 2 och

avslår motion

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (SD)

4. **Anstaltsplatser utomlands**

Riksdagen avslår motion

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 5 (M, SD, KD)

Stockholm den 9 juni 2022

På justitieutskottets vägnar

Ellen Juntti

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ellen Juntti (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD), Anna Wallentheim (S), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD), Malin Björk (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:196 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja. I propositionen föreslår regeringen att Kriminalvården på eget initiativ ska kunna pröva om ett fängelsestraff ska verkställas med fotboja och besluta särskilda föreskrifter och föreslår ändringar som innebär ökad kontroll under verkställighetstiden.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Två motioner med sammanlagt fem yrkanden har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Utskottet ställer sig bakom det som utskottet anför om samtycke som krav för verkställighet av fängelsestraff med fotboja i de fall där den dömda personen dömts för våld och hot mellan närstående som inte delar bostad eller som inte har en parrelation, t.ex. vid hedersrelaterade brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Utskottet ställer sig vidare bakom det som utskottet anför om att de områden som beläggs med vistelseförbud bör vara större än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad, och även detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om avslag på propositionen, om omfattningen av vistelseförbud och om hyra av anstaltsplatser utomlands.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (S), 3 (S), 4 (SD) och 5 (M, SD, KD) samt det särskilda yttrandet (M).

Bakgrund

Enligt 3 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll (härefter förkortat IÖVL) utgör intensivövervakning en form av verkställighet av ett fängelsestraff som sker utanför anstalt och som är förenad med förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt bestämda tider och för bestämda ändamål, såsom arbete och studier. Efterlevnaden av förbudet kontrolleras elektroniskt med hjälp av en s.k. fotboja, som placeras runt den dömdes vrist. Under den tid som den dömda avtjänar straffet gäller enligt 4 § IÖVL ett allmänt skötsamhetskrav och ett krav på nykterhet och annan drogfrihet. Den dömda är i regel skyldig att underkasta sig provtagning för kontroll av drogfrihetskravet under tiden som övervakningen pågår.

Enligt 2 och 9 §§ IÖVL är det Kriminalvården som beslutar om verkställighet med fotboja efter skriftlig ansökan från den dömda. Det är också Kriminalvården som enligt 13 § IÖVL beslutar om särskilda föreskrifter enligt 8 § IÖVL.

Den dömda är skyldig att följa de föreskrifter som Kriminalvården meddelar med stöd av 8 § IÖVL. Föreskrifterna ska gälla vilken bostad den

dömde ska ha under verkställighetstiden, vad som ska gälla i fråga om arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet, utbildning eller annan sådan sysselsättning samt under vilka tider och för vilka ändamål den dömde tillåts att vistas utanför bostaden. Föreskrifterna ska också avse det sätt på vilket den dömde ska hålla kontakt med Kriminalvården och den som förordnats att biträda vid tillsynen enligt 7 § IÖVL och omfattningen av kontaktskyldigheten. Slutligen ska föreskrifterna avse det belopp som den dömde ska betala enligt 5 § IÖVL och när betalning ska ske.

Enligt 8 § andra stycket IÖVL får Kriminalvården också besluta särskilda föreskrifter som avser läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller deltagande i särskilt anordnade program eller verksamheter som med hänsyn till den dömdes förhållanden framstår som lämpliga.

En grundförutsättning för att beviljas fotboja är enligt 1 § IÖVL att den sammanlagda strafftiden som sökanden dömts till och som ska verkställas inte överstiger sex månader.

Av 2 § första stycket IÖVL följer att en ansökan om verkställighet med fotboja inte får bifallas om den dömde är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser. Vidare får inte en ansökan beviljas om särskilda skäl talar mot verkställighet utanför anstalt, t.ex. om den dömde i anstalt börjat avtjäna det straff som ansökan avser, om den dömda personen inte medverkar i utredningen eller om det är oförsvarligt eller stötande med verkställighet med fotboja t.ex. på grund av brottets karaktär. Vad som utgör särskilda skäl för att avslå en ansökan utvecklas i en exemplifierande lista i Kriminalvårdens allmänna råd om intensivövervakning med elektronisk kontroll (se Allmänna råd till 2 § IÖVL, KVFS 2011:6). Särskilda skäl mot verkställighet med fotboja kan t.ex. finnas om det finns hög risk för att den dömda personen återfaller i brott mot målsäganden i domen som ska verkställas, om brottet riktats mot en person som den dömda delar bostad med eller om det kan antas inverka menligt på barn som den dömda personen delar bostad med. Föreligger något av de särskilda skälen kan det leda till att Kriminalvården vid sin lämplighetsbedömning anser att straffet inte ska verkställas med fotboja. Enligt 3 § KVFS 2011:6 ska en person som är över 18 år och som sammanbor med en person som ska avtjäna straff med fotboja tillfrågas om denne samtycker till att verkställigheten sker i bostaden. Om samtycke inte lämnas, får verkställighet inte ske i den bostaden.

Den s.k. treårsregeln i 2 § andra stycket IÖVL innebär att den som tidigare avtjänat ett straff med fotboja kan få en ny ansökan beviljad endast om det efter verkställigheten har förflutit en period av minst tre år under vilken den dömde inte har begått något brott som har lett till strängare påföljd än böter.

Propositionen

Kriminalvården ges rätt att på eget initiativ pröva om straffet ska verkställas med fotboja

Av 5 § fängelselagen följer att verkställigheten i anstalt ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. Det är inte den intagne som avgör vilka åtgärder som bör komma i fråga under verkställigheten, men som framhålls i förarbetena är det en viktig utgångspunkt att den intagne ska motiveras att aktivt delta i och medverka vid planeringen.

Verkställigheten ska planeras och utformas i samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter (jfr Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning prop. 2018/19:77 s. 28–29 och 59–60).

Regeringen anser att det är lämpligt att ändra 9 § första stycket IÖVL på så sätt att Kriminalvården på eget initiativ, dvs. även utan ansökan från den dömde, får pröva om den dömde bör verkställa sitt fängelsestraff med fotboja. Denna ordning kan inte enbart väntas effektivisera beslutsprocessen utan även till viss del öka antalet dömda som verkställer sitt fängelsestraff med fotboja. Det bör dock även fortsättningsvis vara möjligt för den dömde att ansöka om att få avtjäna straffet med fotboja.

Den lämplighetsprövning som Kriminalvården ska göra enligt 2 § första stycket IÖVL ska fortsätta att gälla, oavsett om frågan om verkställighet med fotboja initieras av den dömde eller av Kriminalvården.

Brist på samtycke från den dömde kan innebära att beslut om fotboja inte ska fattas. Den som inte medverkar i utredningen torde inte heller vara villig att avtjäna sitt straff med fotboja (jfr Allmänna råd till 2 § IÖVL, KVFS 2011:6).

Kriminalvården ges rätt att besluta föreskrifter om vistelseförbud

För att verkställighet med fotboja även fortsättningsvis ska vara ett trovärdigt alternativ till verkställighet av fängelse i anstalt måste det enligt propositionen finnas tillräckliga möjligheter för Kriminalvården att vidta de kontrollåtgärder som är nödvändiga.

Kriminalvårdens möjligheter till kontroll vid verkställighet med fotboja bör enligt regeringen ligga mer i linje med vad som gäller vid t.ex. utslussningsåtgärder och under villkorlig frigivning. En föreskrift om vistelse kan innehålla ett förbud mot att vistas på en viss plats eller inom ett särskilt angivet område, exempelvis i eller i närheten av ett brottsoffers bostad eller andra platser där risken för återfall bedöms vara särskilt stor, t.ex. en klubblokal eller liknande. Enligt regeringens mening finns det inte anledning att i det avseendet ha en mer restriktiv syn på användning av föreskrifter om vistelse när det gäller personer som avtjänar fängelsestraff med fotboja jämfört med villkorligt frigivna. Behovet av föreskrifter ska dock alltid baseras på en individuell

bedömning. Föreskrifterna måste också vara utformade så att de platser eller områden där den dömde inte får vistas anges specifikt i föreskriften och avgränsas tydligt.

Regeringen föreslår att Kriminalvården ges rätt att vid verkställighet med fotboja besluta föreskrifter om förbud för den dömde att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område.

I samband med att försöksverksamheten med intensivövervakning permanentades uttalade regeringen att utgångspunkten är att intensivövervakning bör vara i princip lika ingripande som verkställighet i anstalt av ett fängelsestraff (se prop. 1997/98:96 s. 109). Mot denna bakgrund och för att stärka allmänhetens förtroende för fotboja som en tillförlitlig verkställighetsform behöver det enligt regeringen finnas möjligheter att kunna kontrollera att vistelseförbudet följs med hjälp av elektroniska hjälpmedel. En sådan möjlighet finns dessutom redan vid t.ex. utslussningsåtgärder och villkorlig frigivning (se 11 kap. 6 § fängelselagen och 26 kap. 17 § brottsbalken). För införandet av en sådan kontrollmöjlighet talar även de nyligen gjorda ändringarna i 26 kap. 17 § brottsbalken som ger Kriminalvården ökade möjligheter att elektroniskt övervaka den som är villkorligt frigiven (se prop. 2020/21:85 Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda). Ändringarna trädde i kraft den 1 maj 2021. Med det sagt bör möjligheten till elektronisk övervakning utformas på samma sätt som i 10 kap. 5 § andra stycket fängelselagen, dvs. att Kriminalvården ”får” använda åtgärden.

För att stärka Kriminalvårdens kontrollmöjligheter ytterligare bör Kriminalvården dessutom ges möjlighet att använda elektroniska hjälpmedel för att kontrollera att den dömde följer sådana föreskrifter som redan i dag kan beslutas med stöd av 8 § andra stycket IÖVL. Det kan t.ex. handla om att kontrollera att den dömde deltar i sådan programverksamhet som har bedömts lämplig för honom eller henne. Liksom vid all användning av tvingande åtgärder som innebär övervakning eller ingrepp i den enskildes rörelsefrihet måste proportionalitetsprincipen beaktas.

Regeringsformen (se 2 kap. 6, 8, 20 och 21 §§) och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) uppställer skydd för den enskildes personliga integritet och rörelsefrihet samt privat- och familjeliv, hem och korrespondens (se artikel 8 i konventionen och artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till densamma). Inskränkningar i dessa rättigheter får dock göras genom lagstiftning men endast under förutsättning att de är proportionerliga i förhållande till inskränkningarnas ändamål.

Begränsningar av dessa rättigheter får endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Europakonventionen uppställer även krav på att en begränsning av de aktuella fri- och rättigheterna måste ske för vissa ändamål som anges i konventionen, bl.a. för att förebygga och förhindra brott och skydda andras fri- och rättigheter. Den form av övervakning och inskränkning av rörelsefriheten som nu föreslås ska tillämpas

på personer som ska avtjäna ett fängelsestraff. Alternativet till elektronisk övervakning och inskränkning av rörelsefriheten är alltså vistelse i kriminalvårdsanstalt.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2022 och anser inte att några särskilda övergångsbestämmelser behövs.

Tidigare riksdagsbehandling

Hyra anstaltsplatser utomlands

Utskottet redovisade i mars 2022 vid behandling av motioner från den allmänna motionstiden 2020/21 och 2021/22 om hyra och utveckling av fängelser i andra länder att justitie- och migrationsminister Morgan Johansson i en interpellationsdebatt den 29 augusti 2019 anfört bl.a. följande i svaret på en fråga om huruvida ministern och regeringen är villiga att överväga möjligheten att hyra anstaltsplatser utomlands (ip. 2018/19:267):

En effektiv och säker kriminalvård, anpassad till individuella förutsättningar och behov, har tagit lång tid att bygga upp, och den har bidragit till att återfallen i kriminalitet har minskat över tid. Denna utveckling ska fortsätta, och den ska fortsätta på svensk mark. Att hyra anstaltsplatser utomlands kan inte ersätta behovet av fler platser i Sverige, och det är inte resurseffektivt. Det är inte heller en lösning som Kriminalvården själv efterfrågar.

Utskottet anförde att utskottet vid flera tillfällen tidigare avstyrkt yrkanden om att hyra fängelseplatser utomlands och att man inte såg skäl att göra någon annan bedömning i frågan än man gjort tidigare (bet. 2021/22:JuU25 s. 53 f.).

Motionerna

Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2021/22:4545 avslag på propositionen (yrkande 1). I stället bör regeringen enligt motionens yrkande 2 påbörja förhandlingar för att hyra anstaltsplatser utomlands. I motionens yrkande 3 anförs att regeringen, om propositionen avslås, bör återkomma till riksdagen med ett förslag om utökad mandat för Kriminalvården att besluta om föreskrifter om vistelseförbud.

Brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott bör enligt kommittémotion 2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 1 lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas även om brottsoffer och förövare inte bor tillsammans. I motionens yrkande 2 framhålls i fråga om Kriminalvårdens möjlighet att meddela vistelseförbud inom ett visst område att ett sådant område bör vara större än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad. En central aspekt bör vara att se till de brottsdrabbades intresse att inte behöva konfronteras med sin förövare under strafftiden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det finns skäl att i viss mån öka möjligheterna för dömda att avtjäna sitt straff med fotboja. Detta kan förväntas leda till en något minskad beläggningsgrad och till att Kriminalvårdens resurser används mer effektivt. Det är dock viktigt att det finns tillräckliga möjligheter för Kriminalvården att vidta de kontrollåtgärder som är nödvändiga. Genom de möjligheter för Kriminalvården att besluta om vistelseförbud som föreslås anser utskottet att så är fallet. Utskottet anser även i övrigt att regeringens förslag i huvudsak är ändamålsenligt utformade. Utskottet ställer sig därmed bakom propositionen och avstyrker motion 2021/22:4545 (SD) yrkande 1.

Den utökade möjligheten för Kriminalvården att pröva om ett fängelsestraff ska kunna verkställas med fotboja innebär ingen ändring i de krav som ställs för att den dömda ska kunna få verkställa straffet med fotboja. Liksom tidigare ska Kriminalvården göra en lämplighetsprövning, och om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt ska beslut om fotboja inte fattas. Särskilda skäl kan t.ex. finnas om brottet riktats mot en person som den dömda delar bostad med. Dessutom ska en person som är över 18 år och sammanbor med en person som ska avtjäna straff med fotboja tillfrågas om denne samtycker till att verkställigheten sker i bostaden. Våld i nära relationer förekommer dock även i fall där brottsoffer och förövare inte bor tillsammans och mellan närstående som inte har en parrelation, t.ex. vid hedersrelaterade brott. Utskottet anser därför att det även bör krävas samtycke för verkställighet av fängelsestraff med fotboja i de fall där den dömda personen dömts för våld och hot mellan närstående som inte delar bostad eller som inte har en parrelation, t.ex. vid hedersrelaterade brott. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:4598 (C) yrkande 1.

När det gäller Kriminalvårdens möjligheter att besluta om vistelseförbud noterar utskottet att ett vistelseförbud inte bara kan avse förbud att vistas i närheten av ett brottsoffers bostad utan också kan avse andra platser där risken för återfall bedöms vara särskilt stor. En föreskrift om vistelse kan också ges i syfte att se till att den frivilliga vistas på en viss plats eller ett visst område, t.ex. inom en kommun.

Utskottet anser liksom regeringen att det är av stor vikt att verkställighet med fotboja som alternativ till fängelse uppfyller de krav som kan ställas på samhällsskydd, förebyggande av risk för återfall i brott och skydd av brottsoffer. Det är viktigt att beakta eventuella brottsoffers intressen innan verkställighet utanför anstalt beviljas. För många brottsoffer innebär det en otrygghet att riskera att stöta på gärningsmannen i det egna närområdet och verkställigheten måste utformas så att detta i största möjliga utsträckning undviks.

Utskottet anser att en central aspekt när det gäller vistelseförbud bör vara att säkerställa de brottsdrabbades intresse av att inte behöva konfronteras med sina förövare under strafftiden. Utskottet anser därför att de områden som beläggs med vistelseförbud bör vara större än den omedelbara närheten kring

ett brottsoffers bostad. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:4598 (C) yrkande 2.

När det gäller motion 2021/22:4545 (SD) yrkande 3 får yrkandet anses tillgodosett genom att utskottet ovan ställt sig bakom propositionens förslag om möjligheter att besluta om vistelseförbud. Motionen avstyrks därmed.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare avstyrkt motionsyrkanden om att hyra fängelseplatser utomlands, senast i betänkande 2021/22:JuU25 då utskottet inte såg skäl att göra någon annan bedömning i frågan än det gjort tidigare. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motion 2021/22:4545 (SD) yrkande 2.

Reservationer

1. **Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja, punkt 1 (SD)**

av Adam Martinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår proposition 2021/22:196.

Ställningstagande

Att begå ett brott är en handling som kräver en konsekvens. Vi anser att möjligheten att avtjäna straff i frihet, om än med fotboja, bör nyttjas återhållsamt och det bör inte vara aktuellt att utöka möjligheten. Propositionen bör därför avslås.

2. **Brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja, punkt 2 (S)**

av Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S) och Anna Wallentheim (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Som framgår ovan ska Kriminalvården alltid göra en lämplighetsbedömning när man avgör om ett fängelsestraff ska kunna verkställas med fotboja, och om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt ska beslut om fotboja inte fattas. Sådana skäl, som återges i Kriminalvårdens allmänna råd om intensivövervakning med elektronisk kontroll (KVFS 2011:6), är t.ex. om den som brottet riktat sig mot delar bostad med den dömda personen eller om det kan antas inverka menligt på barn som den dömda personen delar

bostad med eller om det är oförsvarligt eller stötande med verkställighet utanför anstalt t.ex. på grund av brottets karaktär. Om den dömda bor ihop med en vuxen person ska denne också alltid tillfrågas om denne samtycker till att verkställigheten sker i bostaden. Enligt vår mening har det mot denna bakgrund inte framkommit någon omständighet som ger riksdagen anledning att föreslå ett sådant utökat krav på samtycke vid våld i nära relationer och hedersbrott som motionärerna efterfrågar.

3. Vistelseförbud m.m., punkt 3 (S)

av Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S) och Anna Wallentheim (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag om att Kriminalvården ges rätt att besluta om vistelseförbud är enligt vår uppfattning ändamålsenligt utformat. Ett vistelseförbud kan inte bara avse förbud att vistas i närheten av ett brottsoffers bostad utan kan också avse andra platser där risken för återfall bedöms vara särskilt stor. En föreskrift om vistelse kan också ges i syfte att se till att den frigivne vistas på en viss plats eller ett visst område. Enligt vår mening har det mot denna bakgrund inte framkommit någon omständighet som ger riksdagen anledning att föreslå ett sådant krav på utökat område i närheten av ett brottsoffers bostad som motionärerna efterfrågar.

4. Vistelseförbud m.m., punkt 3 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 3 och

avslår motion
2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Kriminalvårdens mandat att besluta om vistelseförbud för de som verkställer ett fängelsestraff med fotboja innebär utökad kontroll, vilket är positivt. Det är positivt att den dömda personen övervakas och förbjuds att vistas på vissa platser. Regeringen bör därför, om propositionen avslås, återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

5. Anstaltsplatser utomlands, punkt 4 (M, SD, KD)

av Ellen Juntti (M), Louise Meijer (M), Adam Martinen (SD), Katja Nyberg (SD), Ingemar Kihlström (KD), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

För att avhjälpa bristen på anstaltsplatser bör man bl.a. se över möjligheterna att hyra anstaltsplatser utomlands. Regeringen har genom statsrådet Morgan Johansson anfört att den största betänkligheten häri ligger i kostnaden. För oss är samhället och medborgarnas trygghet värt att satsa på. Regeringen bör påbörja förhandlingar för att hyra anstaltsplatser utomlands.

Särskilda yttranden

Anstaltsplatser utomlands, punkt 4 (M)

Ellen Juntti (M), Louise Meijer (M) och Mikael Damsgaard (M) anför:

Av motionen framgår inte vad som närmare avses med att påbörja förhandlingar om att hyra anstaltsplatser utomlands. Vi utgår från dock från att man i samband med att man avser att inleda sådana förhandlingar dels överväger behovet av författningsändringar, dels följer upp det avtal som nyligen träffades mellan Danmark och Kosovo som innebär att Danmark hyr 300 anstaltsplatser i Kosovo. Avtalet är en implementering av den avsiktsförklaring som undertecknades av Kosovo och Danmark redan i december 2021 och tanken är att upp till 300 utvisningsdömda ska kunna avtjäna sitt danska fängelsestraff i Kosovo, med start i början av 2023. Vi anser att det danska exemplet är intressant att följa, särskilt som den danska regeringen ser detta som ett sätt att öka effektiviteten i att verkställa utvisningar efter avtjänat straff. Utifrån dessa utgångspunkter ställer vi oss bakom vad motionärerna anför om att regeringen bör påbörja förhandlingar för att hyra anstaltsplatser utomlands.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:196 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Följdmotionerna

2021/22:4545 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår proposition 2021/22:196.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hyra anstaltsplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om utökat mandat för Kriminalvården att besluta om föreskrifter gällande vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4598 av Johan Hedin m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott bör lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens möjlighet att meddela vistelseförbud inom ett visst område för den dömda och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(1994:451) om intensivövervakning med
elektronisk kontroll

Härigenom föreskrivs att 2, 8 och 9 §§ lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §²

I fall som avses i 1 § får, på ansökan av den dömd, beslutas att fängelsestraffet skall verkställas utanför anstalt. En ansökan får inte bifallas, om den dömd är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt.

Har den dömd tidigare undergått verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning, får en ansökan bifallas endast om det därefter förflutit en period av minst tre år under vilken den dömd inte begått något brott som har föranlett strängare påföljd än böter.

För verkställigheten utanför anstalt skall gälla vad som föreskrivs i denna lag. Verkställigheten bedrivs under ledning av Kriminalvården.

I fall som avses i 1 § får det beslutas att fängelsestraffet ska verkställas utanför anstalt. Ett sådant beslut får inte fattas, om den dömd vid tidpunkten för prövningen är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som prövningen avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt.

Om den dömd tidigare har avtjänat ett straff utanför anstalt i form av intensivövervakning, får ett nytt beslut om sådan verkställighet fattas först efter att det förflutit en period av minst tre år under vilken den dömd inte begått något brott som har lett till strängare påföljd än böter.

För verkställigheten utanför anstalt gäller denna lag. Verkställigheten bedrivs under ledning av Kriminalvården.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 2005:981.

8 §³

Vid verkställighet utanför anstalt *skall* särskilda föreskrifter *meddelas om vad den dömden har att iaktta. Sådana föreskrifter skall* avse

1. vilken bostad den dömden *skall* ha under verkställighetstiden,

2. vad som *skall* gälla i fråga om arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet, utbildning eller annan sådan sysselsättning,

3. under vilka tider och för vilka ändamål den dömden *tillåts att vistas* utanför bostaden,

4. *det sätt på vilket* den dömden *skall* hålla kontakt med Kriminalvården och den som förordnats att biträda vid tillsynen *enligt 7 § och omfattningen av kontaktskyldigheten* och

5. det belopp som den dömden *skall* betala *enligt 5 §* och när betalning *skall* ske.

Särskild föreskrift får också avse läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller *deltagande* i särskilt anordnade program eller verksamheter som med hänsyn till den dömdes förhållanden framstår som lämpliga.

Vid verkställighet utanför anstalt *ska Kriminalvården besluta om* särskilda föreskrifter *som ska* avse

1. vilken bostad den dömden *ska* ha under verkställighetstiden,

2. vad som *ska* gälla i fråga om arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet, utbildning eller annan sådan sysselsättning,

3. under vilka tider och för vilka ändamål den dömden *får* vistas utanför bostaden,

4. *på vilket sätt och i vilken omfattning* den dömden *ska* hålla kontakt med Kriminalvården och den som *enligt 7 §* förordnats att biträda vid tillsynen, och

5. det belopp som *enligt 5 §* den dömden *ska* betala och när betalning *ska* ske.

Särskilda föreskrifter får också avse

1. *en skyldighet för den dömden att delta* i läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller i särskilt anordnade program eller verksamheter som med hänsyn till den dömdes förhållanden framstår som lämpliga, *och*

2. *förbud för den dömden att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område.*

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att en föreskrift enligt andra stycket följs.

9 §⁴

Kriminalvården prövar, på skriftlig ansökan av den dömden, *frågan om denne skall få undergå verkställighet av dom på fängelse* utanför anstalt.

Kriminalvården prövar, på skriftlig ansökan av den dömden *eller på eget initiativ*, om ett *fängelsestraff ska verkställas* utanför anstalt.

³ Senaste lydelse 2005:981.

⁴ Senaste lydelse 2005:981.

Kriminalvårdens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Kriminalvårdens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.
Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2022.